

Наша мета – широкий світогляд майбутнього спеціаліста

[Професор Л. Бесов, завідувач кафедри „Історія науки і техніки”]

#1 от 16.01.2006

Про роботу кафедри історії науки і техніки

Події, які розгортаються навколо Болонського процесу, вимагають від вищої школи України певних змін у навчанні молодих спеціалістів. Викладачі кафедри спрямовують зусилля на удосконалення навчально-виховного процесу відповідно до вимог „Концепції виховної роботи у Харківському політехнічному”. „Історія науки і техніки” – єдина з усіх навчальних дисциплін соціально-гуманітарного блоку, яка поєднується з усіма навчальними дисциплінами (фундаментальними і прикладними), що читаються в університеті. Це означає, що вона, з одного боку, поглиблює знання студента і пояснює, як і навіщо їх здобувати. З другого, – сприяє формуванню у нього науково-технічного світогляду, цілісності його світорозуміння.

Викладачі кафедри прагнуть довести молодим спеціалістам: „Історія науки і техніки” – це фундаментальна для технічного вищого навчального закладу дисципліна; знання історії науки і техніки – важливий елемент культурного розвитку людини, показник її освіченості; формування творчих здібностей і шлях до загальної та професійної культури пролягає через творчу працю, цілеспрямованість, які засновані на постійному здобутті нових знань. Саме такий аспект кафедра буде намагатись посилити викладанням навчального курсу „Харківський політехнічний. Історія. Люди. Традиції. Світовий контекст”, як складової навчальної дисципліни „Історія науки і техніки”. Такий унікальний для НТУ „ХПІ” курс (30 годин) пройшов апробацію на семінарі для викладачів, що був організований методичним відділом навчальної частини університету. Учасники семінару дійшли висновку, що такий курс мав би велике виховне значення за умови застосування відповідної методики. Він розширює науково-технічний світогляд студента, сприяє вихованню патріотичних почуттів до вузу. На кафедрі розроблено і третю навчальну дисципліну „Історія Європи: науковий і освітній простір”, якій надано гриф МОН України.

На кафедрі є ще декілька новинок. Загально університетський курс історії науки і техніки з наступного навчального року для англomовних студентів-іноземців буде читатися англійською мовою (є навчальна програма, ведеться робота з перекладу навчального посібника з української мови на англійську). На замовлення німецького технічного факультету розробляється навчальна програма „Німеччина: історія, наука, культура” (німецькою мовою).

Було б доцільним, на нашу думку, крім основної навчальної дисципліни, ввести ще дві згадані і „тріадою” дати студенту повне уявлення про закономірності прогресу науки і техніки протягом історії людства, формування цивілізацій; сприяти розвитку його науково-технічного світогляду. Таким чином студент буде ознайомлений з основами сучасної науки, зрозуміє роль науки і техніки в житті, в розвитку матеріальної та духовної культури людства. Стане зрозуміло: все, що створено людиною, сталося завдяки науково-технічному прогресу. Велич

і геніальність творців у галузі науки і техніки (в тому числі з вітчизняної історії науки і техніки) визначались їх копіткою працею у поєднанні з діючими законами моральності. Чи не це є метою спільної діяльності всіх кафедр НТУ „ХПІ”?

На кафедрі функціонують докторантура і аспірантура. Науковий пошук ведуть два докторанти, чотири аспіранти, в тому числі два за контрактною формою навчання, декілька здобувачів наукових ступенів. У 2005 році захистили кандидатські дисертації молодший науковий співробітник кафедри „Інтегровані технології машинобудування” Н.І. Жорнік, завідувачка лабораторією кафедри І.В. Мусієнко, асистент кафедри Н.Г. Анненкова. За період функціонування кафедри з 1 вересня 2004 р. у співавторстві з працівниками інших кафедр видано дві монографії. Опубліковано навчальний посібник з грифом МОН України та 8 статей. Одна з особливостей підготовки аспірантів і докторантів: об'єднання в цьому напрямку зусиль кафедри історії науки і техніки та випускаючих кафедр. Ми постійно шукаємо „точок зіткнення” з ними як з партнерами. У творчій співдружності кафедра працює із кафедрами колісних і гусеничних машин, загальної та неорганічної хімії, вимірювально-інформаційної техніки та ін. Спільно з науково-дослідною частиною НТУ „ХПІ” кафедра розпочала виконання проекту „Інноваційна діяльність вищої технічної школи України в підвищенні науково-технологічного рівня промислового виробництва” за рахунок держбюджету. Результатом цієї роботи має стати видання колективної монографії до 125-річчя НТУ „ХПІ”.

Однією з ознак стилю роботи кафедри є втілення у навчальний процес принципу В.Гумбольдта „Від науки до освіти!” Тобто кожен результат наукового пошуку має ставати оновлюючою складовою частиною навчальної програми студентів НТУ „ХПІ”. Так, наприклад, курс історії науки і техніки за останній рік збагачений дослідженнями з історії розвитку вітчизняного приладобудування (матеріали дисертації, що захистила Н.Г. Анненкова), організації науково-дослідної роботи в проблемних лабораторіях НТУ „ХПІ” на етапі науково-технічної революції (матеріали дисертації, що захистила Н.І. Жорнік), діяльності науково-технічних шкіл П.П. Копняєва, Г.Ф. Проскури, В.І. Атрощенко. І така робота проводиться безперервно. Прийняті до уваги і будуть застосовуватися на практиці пропозиції деяких деканатів по збагаченню дисципліни „Історія науки і техніки” конкретними даними щодо історії розвитку певних галузей з урахуванням досягнень політехніків. Багато років ми підтримуємо зв'язок із іншими навчальними закладами та науковими установами, зокрема із ЦДПІН ім. Г.М. Доброва НАН України (Київ), НТУУ „КПІ”, Дніпропетровським державним університетом, Відділенням історії та методології науки, освіти і техніки АН ВШ України. Таке співробітництво проявляється у рецензуванні наукових робіт, опануванні їх на захисті, публікаціях результатів власних досліджень викладачів і здобувачів кафедри на сторінках міжнародного журналу „Наука та наукознавство”, „Нариси з історії природознавства і техніки”, „Історія української науки на межі тисячоліть”, „Дослідження з історії техніки” та ін. Щорічно кафедра є учасником проведення спільних з НТУУ „КПІ” наукових конференцій, де беруть участь десятки харківських політехніків, пошукувачів наукових ступенів. Так, наприклад, 13–14 квітня 2006 р. передбачається на базі НТУ „ХПІ” проведення спільними зусиллями згаданих установ, МОН України, Інституту

Історії НАН України Всеукраїнської науково-методичної конференції „Викладання історії науки і техніки в університетах України”. Заявки надійшли майже від 100 учасників, половина з них представляють вищі навчальні заклади і наукові установи десяти міст України. Активне співробітництво нашої кафедри з іншими вузами розвивається за вагової підтримки ректорату НТУ „ХПІ”.

Найближчим завданням на наступні роки для кафедри має стати робота по вдосконаленню методики викладання навчальних дисциплін. Важливим є написання лекційних курсів згідно з новими навчальними програмами, опрацювання дистанційного курсу „Історія науки і техніки”, підготовка двох монографій, підготовка до захисту двох докторів та стількох же кандидатів наук, а також участь у виконанні проекту „Інноваційна діяльність вищої технічної школи України в підвищенні науково-технологічного рівня промислового виробництва”.

Майбутнє кафедри історії науки і техніки, як завжди, ми пов’язуємо зі співпрацею із випускаючими кафедрами по підготовці з числа випускників НТУ „ХПІ” докторів і кандидатів наук, відкриття в нашому університеті спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій за спеціальністю 07.00.07 „Історія науки і техніки” та спеціальністю 05.28.01 „Історія техніки”.